

આ પુસ્તકો તમે વાંચ્યા ?

ડૉ. નરેશ શુક્લ

૧. (જીવનનો રિયાઝ(ગઝલ સંગ્રહ) લે. હર્ષ બ્રહ્મભટ્ટ. પ્ર.આ.૨૦૧૦,સાતમી આવૃત્તિ-૨૦૧૧. પ્ર. નવભારત સાહિત્ય મંદિર, ૨૦૨, પેલિકન હાઉસ, ગુજરાત ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદ-૯, કિં. ૧૫૦-૦૦૨૫ પાકું પૂંઠું, કુલ પાનાં-૭૭, ડિમાઈ)

હર્ષ બ્રહ્મભટ્ટનો ચોથો ગઝલ સંગ્રહ ‘ જીવનનો રિયાઝ’ પ્રકાશિત થયા પછી માત્ર પચાસ દિવસમાં જ સાત વખત પુનઃ મુદ્રિત થઈને ગઝલસંગ્રહોના ઇતિહાસમાં એક વિશિષ્ટ એવું પ્રકરણ બની રહે છે. પોતે કેફિયતમાં કબુલે છે તેમ આ એક ચમત્કાર જ ગણાય. ‘ગુજરાતમાં પાંગરેલો ગઝલ પ્રેમ - સિવાય આ શક્ય ન બની શકે. સાહિત્યસમાજ માટે પણ આ ઘટના આનંદરૂપ બની રહે તે સ્વાભાવિક છે.

હર્ષભાઈ ઉર્દૂભાષામાં પણ ગઝલ લખી જાણે છે. એ ભાષામાં પણ સંગ્રહ પ્રકાશિત થયો છે. રાજેશ વ્યાસ પ્રસ્તાવના લેખમાં સરસ વાત લખે છે- ‘વિસ્મય અને આનંદ અનુભવી રહ્યો છું. મનોજ ખંડેરિયાની જેમ હર્ષ બ્રહ્મભટ્ટ પણ પોતે પોતાનામાં સતત વિકસતા ગઝલકાર છે. ખૂબ ઓછા ગઝલકારો મેં જોયા છે જેમની ગઝલસાધનાનો સતત વિકાસ ચાલ્યા જ કરતો હોય... મોટાભાગે ગઝલકારની સમગ્ર ગઝલોમાં એકાદ-બે પરિવર્તન જોવા મળતાં હોય છે. જ્યારે સતત વિકસતો ગઝલકાર એ એક મોટી ઘટના છે.’ (પૃ-૫)

જીવનની સાથે સંઘર્ષ અભિન્ન રીતે જોડાયેલો જ હોવાનો. લાગણીશીલ વ્યક્તિઓના અનુભવને કવિએ સરસ વાચા આપી છે.

કેંક એ રીતે હૃદયને લાગણી ભારે પડી,

એક દીવાને સ્વયંની રોશની ભારે પડી.

કવિ પોતની જાત સાથેના સંવાદમાં સતત રત રહેતા હોવાની સાહેદી આપતાં શૈર આ સંગ્રહમાં ઠેર ઠેર મળે છે. સૌથી અઘરું પણ જાત સાથે ઝઝૂમવું જ હોય છેને ?

- પ્રશ્ન મનમાં થાય કાયમ ‘હર્ષ’ માથું ઓળતાં,

કોણ આ ડોકાઈને, કોને જુએ છે દર્પણે ?

મારા વિશેય પૂરેપૂરી ક્યાં સમજ મને ?

ઝાકળના દરેક બિંદુમાં લાગે સૂરજ મને.

કોઈ સુખથી તું ધરાતું કાં નથી ?

રોજ દુઃખના ગીત ના ગવડાવ મન.

પારકી ભાષા સમો છું,

હું મને ક્યાં આવડું છું ?

મારા દર્પણમાં હંમેશાં ચહેરા સૌના જોઉં છું,

એટલે દુનિયામાં સજ્જન એકલો હું હોઉં છું.

જેવા કેટલાય શૌરમાં હર્ષ બ્રહ્મભટ્ટના ભીતરમાં ઝીલાતા લાગણીભર્યા વ્યક્તિત્વનો પમરાટ આપણી સામે ઉભરી આવે છે. અહીં ગ્રંથસ્થ ગઝલોના છંદ-લયથી માંડી વિષયોમાં અપાર વૈવિધ્ય જોવા મળે છે. સંસારની અસારતાથી માંડી હયાભિર્યા સંવેદનવિશ્વોના અંશો અહીં અદ્ભુત આલેખન પામ્યાં છે. સાવ સરળ લાગતી પંક્તિઓ પણ ચિન્તનગર્ભનો અનુભવ કરાવે છે. સાવ વાતચીતની ભાષા સુધી લઈ આવતા કવિનું છંદપ્રભુત્વ ધ્યાન ખેંચનારું છે. જૂઓ-

આ વધી રહી ઉંમર કે ઘટી રહી ઉંમર ?

બાદબાકી થાતી કે થાય છે આ સરવાળો ?

આય કરે છે ઈ-મેઈલ, એય કરે છે ઈ-મેલ,

સાવ ઠરીને ઠીકરું, પ્રેમપત્ર હૂંફાળો (પૃ. ૫૮)

શબ્દોની સહજ અભિવ્યક્તિ, વિચારને લયમાં ઢાળાના એમના પ્રયત્નો અને સાતત્યભર્યું લેખન- કદાચ એટલે જ જીવનનો રિયાઝ- નામ પસંદ પડ્યું હશે. મહેનતું ગઝલકારો ઓછા હોય છે. જે ફાવી ગયું છે-એને પકડીને ચાલ્યાં કરનારાંઓની ભીડમાં સતત જાતને જ પડકારતી રહેવી એ કદાચ અત્યારના ગઝલકારો સામે મોટો પડકાર છે. કેમકે, ફાલ મોટા પ્રમાણમાં ઉતરી રહ્યો છે. એમાં પોતીકો અવાજ ઊભો કરવો એ મોટી વાત છે અને એ હર્ષ બ્રહ્મભટ્ટ કરી રહ્યાં છે, કરી શક્યાં છે એનો આનંદ છે.

આટલી બધી આવૃત્તિઓ સડસડાટ થઈ છે એટલે વાચકો, એ પ્રેમથી ખરીદે છે ને વાંચે છે ! એ તો હકીકત છે. એ બાબત આ સંગ્રહની સફળતા માટે પર્યાપ્ત ન ગણાય ? એમને અભિનંદન.

૨. (અમરફળ(ટૂંકી વાર્તાઓ)લે.સં. રાઘવજી માધડ, પ્ર. ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી,અભિલેખાગાર, સેક્ટર-૧૭, ગાંધીનગર-૩૨૦૧૭.કુલ પાનાં-૨૧૬, કિં. ૧૩૫ રૂ.પાકું પૂંઠું, ડિમાઈ)

સાહિત્ય અકાદમી દ્વારા નોંધપાત્ર વાર્તાકારોની વાર્તાઓના સંપાદનો કરાવીને પ્રકાશિત કરવાની સરસ મજાની પરંપરા ઊભી કરી છે. વાચકો અને વિવેચકો દ્વારા પસંદ કરાયેલી વાર્તાઓને સંપાદિત કરીને પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે. દ્વિરેફથી માંડીને ચંદ્રકાન્ત બક્ષી અને પછીના લેખકોની વાર્તાઓ આ રીતે સંપાદિત કરીને પ્રકાશિત કરવામાં આવી છે. રાઘવજી માધડ એમની આગવી શૈલીની વાર્તાઓથી જાણીતા થયાં છે. એમના આ સંપાદનમાં કુલ-૨૫ વાર્તાઓ

સમાવવામાં આવી છે. ચારેક સંગ્રહોમાંથી એમણે જાતે જ તટસ્થભાવ કેળવીને આ વાર્તાઓ પસંદ કરી હોવાનો એકરાર એમના લેખમાં મળે છે. લખે છે- ‘સર્જકને પોતાની દરેક કૃતિ સારી અને વ્હાલી જ લાગવાની. પણ ભાવક તરીકે વાર્તાઓને જોઈ-તપાસી છે. મારા લેખનના પ્રારંભથી આજ સુધીનો વાર્તાલેખનનો કમિક વિકાસ દેખાઈ આવે તેનો ખ્યાલ રાખવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. બીજા કોઈએ આ ચયન કાર્ય કર્યું હોત તો કદાચ આ અથવા અન્ય વાર્તાઓ પસંદ કરત.’ (પૃ-૯)

આ વાર્તાઓ સળંગ બેઠકે વાંચી શકાય એવો ધસમસતો વાર્તારસ ધરાવે છે. કેટલીક વાર્તાઓ દલિત-વાતાવરણથી મુક્ત પણ છે. બાકી મોટાભાગની રચનાઓમાં પાત્રો શોષિતવર્ગમાંથી આવે છે. ઘટનાપ્રધાન એવી આ વાર્તાઓમાં આધુનિકતાના પ્રવાહ ઓસર્યા પછીની જે લાક્ષણિકતાઓ ઉભરી આવી છે તે સ્પષ્ટપણે ઉપસે છે. વાર્તાપ્રયુક્તિઓ જ્યાં જ્યાં અજમાવાઈ છે ત્યાં આધુનિક વાર્તાઓ સાથેનું સન્ધાન જોવા મળે છે. જેમકે, ‘અમરફળ’, ‘ન્યૂડ મૉડલ’, ‘જિંદગી’, ‘પ્રતીક્ષા’ જેવી વાર્તાઓ. આ વાર્તાઓ ટેકનિકને પ્રાધાન્ય આપતી જણાય છે. ઘટનાઓનું વિગતસભર આલેખન કરતા આ વાર્તાકારની છે, ‘સરપંચ’, ‘સૂરજને કહો, ઊગે નહિ’, ‘વાડીનું હાડપિંજર’, ‘એક સરકારી મૃત્યુ’, ‘જેરૂડી’, ‘સાંકળ’, ‘સનેડો’ જેવી વાર્તાઓ હૃદયસ્પર્શી નીવડે છે. એમની પાસે સંવાદો અને ગતિવંત દૃશ્યો ઊભા કરવાની શક્તિ છે. સંબંધ વાર્તાની નાયિકા સુમલનું પાત્ર તેજસ્વી રીતે આપણાં ચિત્તમાં જડાઈ જાય તેવું આલેખન પામ્યું છે. એમાંથી એક દૃશ્ય- ‘એક તો મારી ઊઘડતી ઉંમર ને તેમાં આવું ન જોયેલું! હું ક્યારેક અકળાઈને બેઠો થઈ જાઉં. ત્યારે સુમલ સહેજ હસે ને પછી છાતી પર સાડલાનો છેડો ઢાંકે પણ ગોઠણ પર ચઢી ગયેલા ચણિયાને સરખો કરવાના બદલે મારું બાવડું પકડે. હું તેના નક્શીદાર ચહેરાને લોલુપતાથી તાકું એ પહેલાં જ મને ટોકતાં કહે: જાતા’તા? ક્યાં લખ્યા વગર? એક તો લખવામાં ધિયાન દેવાનું બદલે બીજે ધિયાન છે ન્ પાસા... અને પછી સુમલનું મારકણું સ્મિત મને સાવ પાણી પાણી કરી મૂકે. ધોરિયાની જેમ ખળખળ વહેવા લાગું. (પૃ.૬૨)

‘મેલી મથરાવટી’ની ગંગા - ભલે શોષણનો ભોગ બની હોય પણ એનામાં ધકકતો અગ્નિ એના તીખા તમતમતા જવાબમાં સરસ રીતે ઉપસી આવ્યો છે- એક તો મુખી દ્વારા એનું શારિરીક શોષણ કરવામાં આવતું હોય છે. ગર્ભ રહ્યો એટલે ગામનાં પંચાતિયા લાગી પડ્યા છે. મુખી મદદ કરવાના જાહેર બહાના હેઠળ પોતાનું પાપ ઢાંકવા મથતા હોય છે. ત્યારે બધાને વચ્ચે કોઈ ગંગાને ક્વેણ કહે છે ત્યારે એ સંભળાવી દે છે- ‘ધ્યાનવાળીના... તારા બાપને કે... તો હો તો..’ મુખી સામે લાંબો હાથ કરીને ગંગા બોલી. ગંગાના રૌદ્ર સ્વરૂપ અને ઓચિંતાના આક્રમણથી સૌ ડહાઈ ગયા. મુખીનું મોં ઝંખવાણું પડી ગયું. તેણે એક શબ્દેય બોલ્યા વગર ચલતી પકડી. (પૃ.૯૩)

‘સૂરજને કહો, ઊગે નહિ’, ‘પ્રતીક્ષા’, ‘વાડીનું હાડપિંજર’, ‘હોળી’- જેવી વાર્તાઓમાં આલેખાયેલો વાર્તાસમાજ આપણી આસપાસના વિવિધ પરિમાણોને ઉજાગર કરે છે. એમાં આલેખાયેલ સંવેદનવિશ્વ ચિત્તને સ્પર્શે છે.

‘તાવડી પોરો ખાય’ - જેવા શબ્દ પ્રયોગો તરફ લેખકનો અતિ પ્રેમ, જાતિય સંબંધોનું આલેખન, શોષણની રીતોનું એકધારું લાગતું આલેખન અને જ્યારે જ્યારે લેખકે પ્રયોગશીલતા દાખવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે ત્યારે ત્યારે છટકી જતી વાર્તા- આપણી સામે ઊડીને આંખે વળગે તે રીતે આવી ઊભા રહે છે. જો કે, કથનની સરળ રીતો અને અસરકારક વાર્તાવરણ એમની વાર્તાને આસ્વાદ્ય બનાવવા સાથે સાઘંત વાંચવા પ્રેરે તેવાં છે.

૩. (વિશ્વપ્રસિદ્ધ લોકકથાઓ(સચિત્ર,ભાગ-૧થી૫) લે. હસમુખ રાવળ. પ્ર.આ.૨૦૦૮.પ્ર.પ્રવીણ પ્રકાશન પ્રા.લિ. લાભ ચેમ્બર્સ, મ્યુ.કોર્પો.સામે,દેબર રોડ, રાજકોટ-૩૬૦ ૦૦૧.)

હસમુખ રાવળ દ્વારા અનુદિત અને સંપાદિત થયેલી આ લોકકથાઓનો સંગ્રહ ખરેખર હેરત પમાડે એવું વૈવિધ્ય ધરાવે છે એટલે પહેલા તો વિશ્વના લોકસાહિત્યને બાથ ભીડવાની હામ ભીડનારાં આ લેખક-સંપાદકને ઉમળકાથી આવકારું છું.

એમણે પ્રસ્તાવનામાં લખ્યું છે 'લગભગ ૪૦ વર્ષથી વધુ વર્ષોમાં, આશરે પાંચેક હજાર લોકકથા-પ્રેમકથાઓ, વિવિધ તાત્વિક વિષયોવાળી વિશ્વભરમાંથી ચૂંટીને સંપાદિત કરી છે. એમાંથી થોડીક પસંદ કરેલી દેશ-વિદેશની લોકકથાઓના વિભાગીકરણ કરીને દસેક જેટલા સંગ્રહો પ્રગટ કરવાનું ઈ.સ. ૧૯૮૫માં વિચાર્યું હતું... એક વાત મારા મનમાં પલાંડી વાળીને બેસી ગઈ કે આટલું ડહાપણ, સાવ સરળ બાની, ટીંબાટીંબા અને ખોરડેખોરડાની કોઠાસૂઝને જાણવી-માણવી હોય તો વિશ્વની લોકકથાઓ સામે અદબ ભીડીને બેસવું પડશે... આજે ઠેર ઠેર શિક્ષણનું સ્તર એની તળેટીને ચાટે છે, ત્યારે આ લોકકથાઓ જ અભ્યાસક્રમમાં સમાવવામાં આવે, તો બાળકોને યોગ્ય શિક્ષણ અને સુસંસ્કારનું જીવનભાથું મળશે...' (પ્રસ્તાવના લેખ)

કુલ પાંચ ભાગ અને સાડા ચારસોથી પાંચસો પાનાંઓમાં સોથી વધુ રચનાઓ સમાવાઈ છે. જો કે, હજી તેઓ બધી જ પ્રકાશિત નથી કરી શક્યાં. પાંચ ભાગ પ્રકાશિત કરીને સંતોષ માનવો પડ્યો છે. દુનીયાની મોટાભાગની ભાષાઓ, સમાજને આવરી લેતી આ લોકકથાઓમાં વિષયોનું અપાર વૈવિધ્ય છે, લોકકથાઓમાં જનસમુદાયનું માનસ પ્રગટતું હોય છે. અહીં વ્યાપક એવી વિવિધસભર સૃષ્ટિનો સાક્ષાત્કાર થતો અનુભવાય છે. બાળકથાઓથી માંડી વૃદ્ધો સુધીનાને સ્પર્શે, દરેકને એમાંથી કંઈકને કંઈક ભાથું મળી રહે તેવી આ કથાઓમાં કલ્પના, વાસ્તવ, ઉદાત્ત તત્ત્વો, માનવ અને પ્રકૃતિનો ગાઢ સંબંધ, સમાજે સમાજે બદલાતાં મુલ્યો અને માન્યતાઓની ભરમાર આપણી સામે શબ્દસ્થ થયેલી મળે છે. વિશ્વની તમામ સંસ્કૃતિઓમાં કેટલીક બાબતો સર્વસામાન્યરૂપે વિચારાતી, અનુભવાતી અહીં જોવા મળે છે. એનું સુખદ આશ્ચર્ય થાય. ખાસ કરીને પૃથ્વીની ઉત્પત્તિ, સ્વર્ગ-નર્કની કલ્પના, દેવી અને આસુરી શક્તિઓનો સંઘર્ષ, સ્ત્રી-પુરુષોના વ્યક્તિત્વોના ભાતીગળ રૂપો. સંબંધો વિશેની વિવિધ સમાજે બદલાતી વ્યાખ્યા, બદલાતાં રૂપો અને એના નિર્માણથી નિર્વહન કરવાનો માનવપુરુષાર્થ આ કથાઓમાં મળે છે. ભારતમાં જન્મેલી બૌદ્ધ કથાઓ યુરોપમાં પહોંચે અને ત્યાં સાવ નવા જ રૂપ ધારણ કરીને પાછી અહીં વાંચવા મળે, એમાં રંગ પૂરાયો હોય ખ્રિસ્તી મુલ્યનો ! પરીઓ, ડાકણો, રાક્ષસો, રાજા-મહારાજાઓ, બળિયાઓ, બુદ્ધિના લક્ષ્મી માંડી સ્વરૂપવાન સ્ત્રીઓના ચરિત્રો, ધાર્મિક મૂલ્યોથી માંડી મહાધૂતો, બાળકોથી માંડી પાંચસો-સાતસો વર્ષના વૃદ્ધો, પશુ-પંખીઓ બોલતા વૃક્ષો, માનવો એ કરી કલ્પનાઓ, એણે સેવેલા સ્વપ્નો, વૈજ્ઞાનિક સત્યોથી યોજનો દૂર લાગતી અંધશ્રદ્ધાઓ અને ગમે તે વયે પણ કૂતુહલભર્યો લાગતો માનવ અહીં આકારિત થયો છે. આ બધી આપણી પોતાની વાત છે. આપણા પૂર્વજોએ એમાંથી બોધ લીધો છે, આનંદ લીધો છે, ડહાપણનું ભાથું સંચિત કર્યું છે ને એ પણ સાવ સરળ અને પરંપરાગત એવી શૈલીમાં...! આશ્ચર્ય જન્માવે તેવી આ લોકકથાઓ એ ખરેખર માનવજાતના સંવેદનોનો થીઝાયેલો, રસકસથી ભરપૂર સિઝાયેલો ઈતિહાસ ભાસે છે.

વાર્તાઓની સાથે સાથે ચિત્રો મુકીને ખાસ કરીને બાળકોને કલ્પના માટે જાણે ઉદ્દિપન પૂરું પાડ્યું છે. જાણ્યે અજાણ્યે સંપાદકના મગજમાં બાળ-વાચક રહેલો છે. એ પ્રસ્તાવનામાં લખે છે તેમ આ લોકકથાઓને શિક્ષણમાં સ્થાન

આપવા ઈચ્છે છે. બાળકોના સર્વાંગી વિકાસમાં આ કથાઓ ખરેખર ઉપયોગી બની શકે. જો કે, આ કથાઓ બધા માટે છે. આ વાતઓમાં બધા જ રસ પોષવામાં આવ્યાં છે. કૃતુહલ, સાહસ, વીરતા, શૃંગાર, અદ્ભુત, ભયાનક, બીભત્સ- બધાને અહીં સ્થાન છે. ચોટદાર સંવાદો, મજા કરાવતાં વર્ણનો, ભવ્ય પાત્રો, હસાવતા ને રડાવતાં પ્રસંગો- બધું જ આ લોકકથાઓમાં આવે છે. અહીં સહેતુક રીતે કોઈ ચોક્કસ રચનાને લઈને વાત નથી કરી કેમકે, એટલું બધી રચનાઓ છે કે કોને સ્થાન આપીને વાત કરવી ? મજા પડી.

૪. (શિખંડ...પૂરી...પાતરાં ! (હાસ્યલેખો) બકુલ ત્રિપાઠી. પ્ર.આ.૨૦૦૭, પ્ર. સાહિત્ય સંગમ, બાવા સીદી, પંચાલી વાડી સામે, ગોપીપુરા, સુરત-૧, કુલ પાનાં- ૧૬૦, કિં. ૬૦.૦૦ રૂપાકું પૂંદું, ડિમાઈ)

પોતાના માતબર સર્જન અને ખાસ કરીને હાસ્યક્ષેત્રનામાં મોટા પ્રમાણમાં સતત સર્જન કરીને ગુજરાતી સાહિત્યમાં કાયમી સ્થાન જમાવનારાં બકુલ ત્રિપાઠીના અવસાન પછીનું આ પ્રથમ પ્રકાશન છે. એમનો અને એમના સાહિત્ય ઉપરાંત હાસ્યસાહિત્યનો સવિસ્તાર પરિચય આપતા શ્રી હસિત મહેતાએ લખ્યું છે: જ્યોતિન્દ્ર શૈલીની રચનાઓમાં આકૃતિ અને સૌંદર્યનો યુક્તતાથી ખ્યાલ રખાતો. એનાથી જુદા ફંટાઈને બકુલભાઈ એક પ્રકારની મસ્તીથી સર્જન કરવા માંડ્યા. જેવી આકૃતિ નીપજી આવે તેવી નીપજવા દે આ કારણે તેમના હાસ્ય નિબંધો પરંપરાગત હાસ્ય નિબંધો કરતાં જુદાં બની રહ્યાં...આ રચનાઓને આપણે આંગણી મૂકીને નિર્બંધિકા કહી શકીએ છીએ એ માટેના ચોક્કસ કારણો અને તારણો પણ છે. જ્યોતિન્દ્ર શૈલીના હાસ્ય નિબંધોમાં જે યુક્તતા છે તે અહીં નથી...બંધન વિનાનું જીવન જેટલું આહ્લાદક હોય છે એટલું જ આહ્લાદક આ સ્વરૂપને સર્જવાનું અને માણવાનું બને છે. (પૃ. ૫)

હાસ્યશાસ્ત્રના પણ પ્રખર અભ્યાસી અને માનવસ્વભાવને બહુ માર્મિક રીતે જોનારાં આ હાસ્યલેખકની વિશેષતા છે એમનું લેખન સાતત્ય. સતત લખતા રહ્યાં. એમની કૉલમોના લેખો પુસ્તકરૂપે પ્રાપ્ય છે એમાંથી સળંગ પસાર થઈએ ત્યારે આપણને એમાંથી માત્ર હાસ્ય જ નથી પ્રાપ્ત થતું, એ વર્ષોમાં, મહિનાઓમાં ઘટેલી કેટલીએ સમ-સામાયિક ઘટનાઓનો આશ્રય લઈને ચોક્કસ પ્રકારનું ચિન્તન પણ પ્રાપ્ત થાય છે. કેટલીએ વેળાએ સાવ સ્થૂળ લાગતું હાસ્ય નિરૂપણ પણ કશુંકે કશુંક ચિન્તનભર્યું તો હોય જ.

આ નિર્બંધિકાઓમાં એમનો બીજો વિશેષ ઊભરી આવે છે તે છે એમની રચના રીતિની વૈવિધ્યસભર પ્રયુક્તિઓનો. ઘટનાઓનું વર્ણન, સંવાદો, ચર્ચાપત્રો, દલિલો, અવળવાણી, તર્ક-અતર્કની રીતો, પત્રો – કેટલી બધી રીતે આખી વાતને મુકવાનો પ્રયાસ કરતા રહે છે. એમાં નરી તાજપ અનુભવાય છે. ત્રાસવાદી હુમલાઓ પછી ઘાયલોની ખબર કાઢવા હોસ્પિટલે હલ્લો લઈ જતાં વી.વી.આઈ.પી.ઓથી પરેશાન ડૉક્ટરોની સાથે સંવાદ, ગણપતીની મૂર્તિએ દૂધ પીધાની ઘટના પછી ચાલેલી એવી ભરમાળો, નવરાત્રી વખતે યુવાનો અને સામે વૃદ્ધોની માનસિકતા, છોકરીઓના મા-બાપની હાલત, હેલ્મેટ પહેરવાનો કાયદો- જેવી એ વર્ષોમાં બનેલી ઘટનાઓને સાવ વક રીતે જોઈને હાસ્ય જન્માવવા ઉપરાંત એની પાછળ રહેલી કરુણા, વર્તમાન સમયની સંવેદન બધીરતા કે ટોળાવૃત્તિ પરના કટાક્ષ એ હળવી શૈલીએ કરી જાણે છે.

બકુલ ત્રિપાઠી- ઠોઠ નિશાળિયો- કહીને પોતાની જાત પર સતત ચાબખા માર્યું જાય છે, એ ખરેખર કોના પર છે ! માસ-સાઈકોલોજીના એ અઠંગ અભ્યાસીરૂપે આપણી સામે આવે છે. ગુરુ કે ભગવાન સાથેની ટેલિફોનિક ચર્ચા એ એમની પ્રિય પ્રયુક્તિ રહી છે. કાલ્પનિક ઈન્ટરવ્યુ લઈને તે ઘણું ઘણું કહી દે છે. એ જ રીતે ભોજનપ્રિયતા, જીવનમાં બનતી રોજિંદી ઘટનાઓ, પત્ની-સખી સાથેના પ્રસંગોમાં નિર્મળ હાસ્ય વર્તાયા કરે છે. ગમે તેવી ગંભીર પરિસ્થિતિને

હળવાશથી લેવાના એમના નૂસખા સમાજ માટે બહુ મોટી દવા બની રહે ! આ સંગ્રહમાં એમના લેખોને ત્રણ વિભાગો- શિખંડ(ઉમંગભરી ઉજવણી), પૂરી (માથે પડેલી સગવડો) પાતરાં (એવા રે અમે એવા)માં વહેંચવામાં આવ્યાં છે. કશીયે શાસ્ત્રીય ચર્ચા કરવી ન ગમે... બસ વાંચવાની મજા આવે. ક્યાંક માર્મિક તો ક્યાંક ખડખડાય હસવું આવે ચિત્તમાં એમ જ કંઈક ટકી જાય ને બાકી બધું વહી જાય કાલ-ખણમાં આ ક્ષણને સુધારીને એવા છે આ નિબંધો.. ! જેને હસિત મહેતાએ નિર્બંધિકાઓ કહી છે.

ડૉ. નરેશ શુક્લ

પ૩/એ, હરિનગર સોસાયટી, મુ. પો. વાવોલ. જિ. ગાંધીનગર-૩૮૨૦૧૬, ફોન-૯૪૨૮૦ ૪૦૨૩૫

મેઈલ આઈ.ડી. - shuklanrs@yahoo.co.in web- www.sahityasetu.in